

**ÁRSSKÝRSLA  
HÆSTARÉTTAR ÍSLANDS  
2009**

## **Inngangur**

Hér gefur að líta ársskýrslu Hæstaréttar Íslands. Í henni er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins á árinu 2009. Eins og undanfarin ár er skýrslan einungis birt á heimasíðu réttarins.

Í janúar 2010

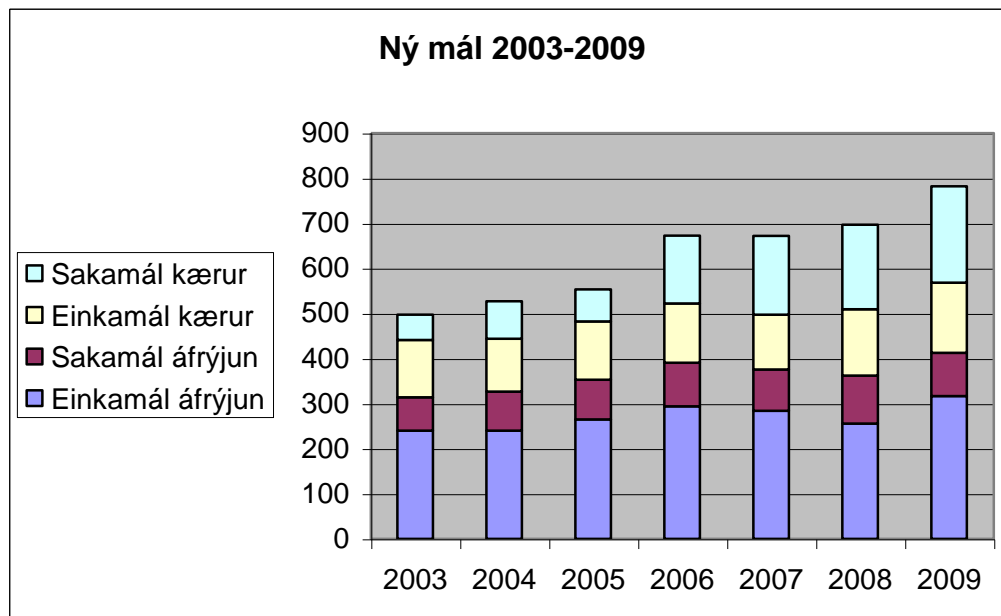
Þorsteinn A. Jónsson  
skrifstofustjóri  
Hæstaréttar Íslands

## Ný mál árið 2009

Að neðan gefur að líta yfirlit yfir fjölda þeirra mála sem bárust Hæstarétti á árinu 2009. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2003-2008. Málunum er annars vegar skipt í áfrýjuð mál, sem flutt eru munnlega fyrir réttinum, og kærumál, sem eru yfirleitt skriflega flutt. Hins vegar er málunum skipt eftir því hvort um er að ræða einkamál eða sakamál.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<b>Áfrýjun:</b>							
Einkamál	240	240	265	294	284	256	317
Sakamál	74	87	88	97	92	106	96
<b>Kæur:</b>							
Einkamál	127	117	129	131	121	147	155
Sakamál	56	83	71	151	175	188	214
	<b>497</b>	<b>527</b>	<b>553</b>	<b>673</b>	<b>672</b>	<b>697</b>	<b>782</b>

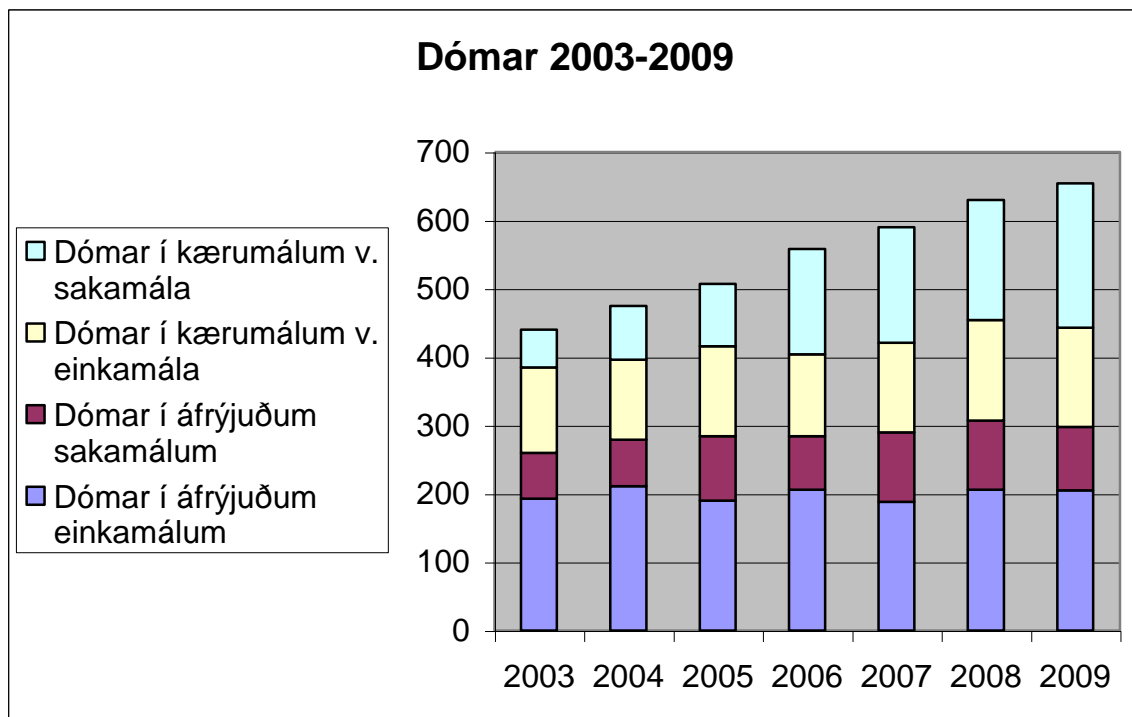
Á síðasta ári fjölgaði skráðum málum um 85 eða um 12% frá árinu á undan. Kærumálum fjölgaði um 34 eða 10% og munnlega fluttum málum um 51 eða 14%.



## Dómar á árinu 2009

Hér að neðan er að finna yfirlit um fjölda dæmdra mála í Hæstarétti á árinu 2009. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2003-2008. Er máluðum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<b>Áfrýjun:</b>							
Dómar í einkamálum	193	221	190	206	188	206	205
Dómar í sakamálum	67	68	94	78	102	101	93
<b>Kæur:</b>							
Dómar í einkamálum	125	117	132	120	131	147	145
Dómar í sakamálum	55	79	71	154	169	176	211
	<b>440</b>	<b>485</b>	<b>487</b>	<b>558</b>	<b>590</b>	<b>630</b>	<b>654</b>



Alls var meðferð 654 mála lokið á árinu, og eru dómur 24 fleiri en á árinu 2008 og 142 fleiri en meðaltal áráanna 2003 - 2007. Af 298 munnlega fluttum málum voru 67 mál flutt fyrir 5 dómurum en 231 mál voru flutt fyrir 3 dómurum. Dómarar skilufu sératkvæði 29 sinnum á árinu í munnlega fluttum málum. Í sératkvæðum sínum skilufu dómarar 16 sinnum annarri efnislegri niðurstöðu og 13 sinnum annarri niðurstöðu að hluta. Í kærumálum skilufu dómarar 22 sinnum sératkvæðum og var 19 sinnum um aðra niðurstöðu að ræða og þrisvar önnur niðurstafa að hluta.

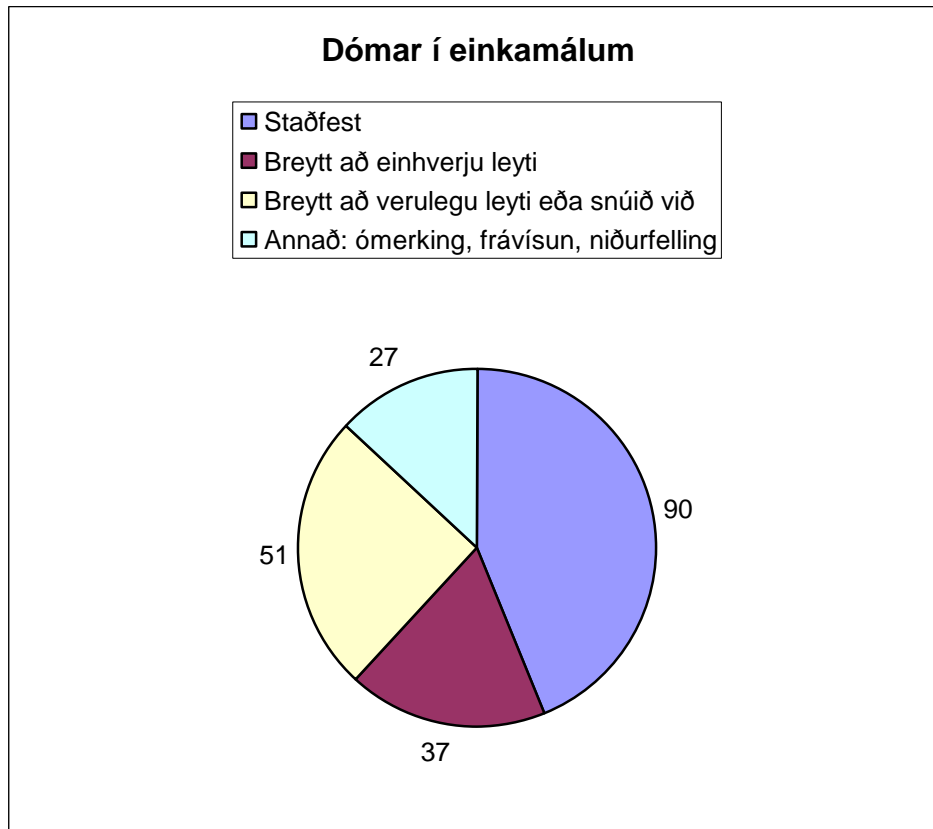
## Skipting dæmdra mála eftir málsúrslitum á árinu 2009

Eftirfarandi er skipting dæmdra mála á árinu 2009 eftir málsúrslitum. Er málunum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

### Áfrýjun

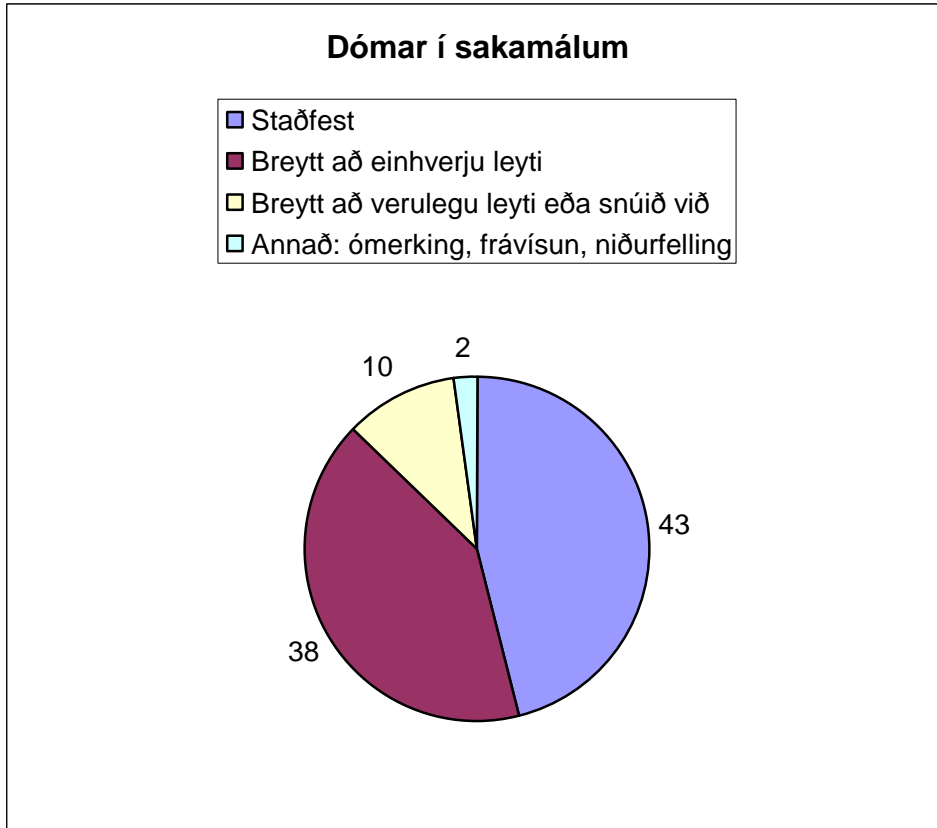
#### *Einkamál*

Heildarfjöldi áfrýjaðra einkamála sem dæmd voru á árinu 2009 er 205 mál. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 90 málum. Í 37 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að einhverju leyti og í 51 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 27 tilvikum var málum vísað frá, þau felld niður eða héraðsdómur ómerktur.



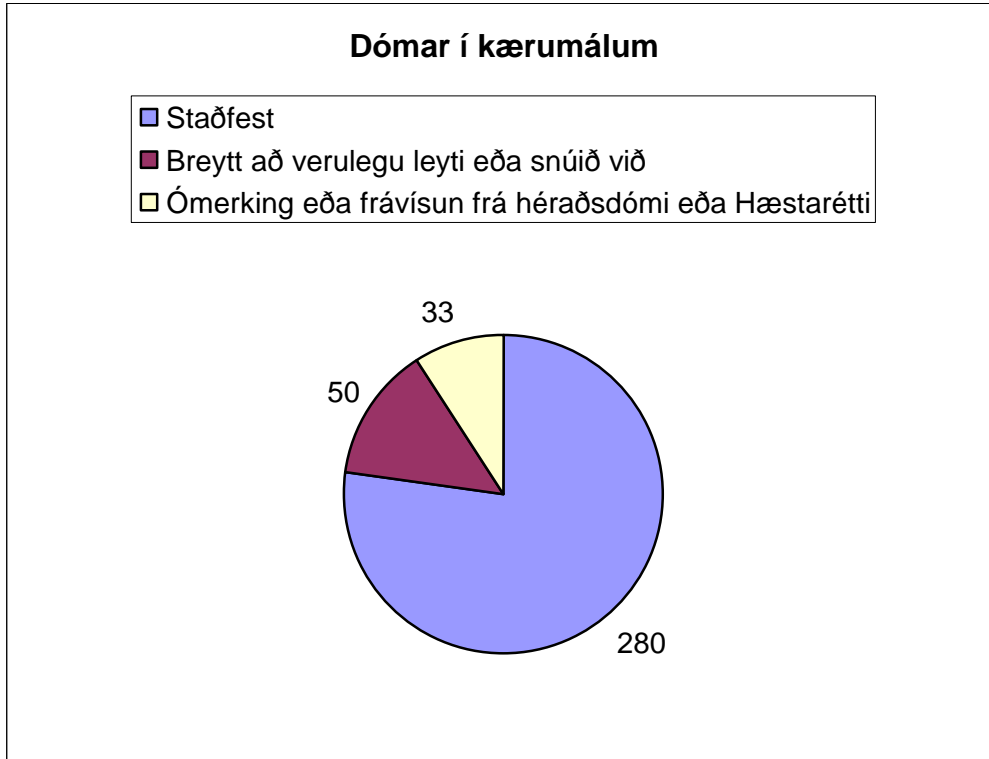
### **Sakamál**

Alls voru dómur í áfrýjuðum sakamálum 93 á árinu 2009. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 43 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að einhverju leyti í 38 málum og eru þar með taldar breytingar á refsingum. Í 10 málum til viðbótar var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 2 tilvikum var héraðsdómur ómerktur, málum vísað frá eða þau felld niður.



## Kætur

Alls voru kveðnir upp dómar í 363 kærumálum á árinu 2009. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 280 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að verulegu leyti eða snúið við í 50 málum og 33 málum var vísað frá héraðsdómi eða Hæstarétti eða meðferð þeirra ómerkt.





## Ódæmd mál 31. desember 2009

### Áfrýjanir

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd mál sem áfrýjað hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2009. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2005 - 2008.

Ódæmd mál 31. desember	2005	2006	2007	2008	2009
---------------------------	------	------	------	------	------

### Áfrýjun

#### Einkamál:

<b>Alls ódæmd</b>	112	120	164	150	185
-------------------	-----	-----	-----	-----	-----

#### Par af:

<b>Frestað til flutnings</b>	62	65	111	101	120
<b>Frestað til þingfestingar eða greinargerðar</b>	50	55	53	49	65

#### Sakamál:

<b>Alls ódæmd</b>	36	53	45	44	43
-------------------	----	----	----	----	----

#### Par af:

<b>Tilbúin til flutnings</b>	24	30	18	11	18
<b>Ágrip ekki komið</b>	12	23	27	33	25

Fjöldi ódæmdra einkamála í árslok hefur fjölgað um 35 frá árslokum 2008 en þá voru þau 150. Í árslok voru ódæmd einkamál 48 fleiri en meðaltal árunna 2005 – 2008. Ódæmd sakamál eru einu færri en á í árslok 2008.

### Kæror

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd kærumál sem skotið hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2009. Til samanburðar eru tölur frá 2008.

Ódæmd mál 31. desember	2008	2009
------------------------	------	------

#### Kæror:

<b>Alls ódæmd</b>	8 mál	12 mál
-------------------	-------	--------

## Áfrýjunarleyfi

Heimildir til áfrýjunar mála til Hæstaréttar er að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXXI. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Almenn er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir (á árinu 2009 var miðað við mál sem vörðuðu fjárkröfur eða sektir lægri en 591.084 krónur) sem sæta takmörkunum að þessu leyti. Getur Hæstiréttur þó heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum. Eftirfarandi er yfirlit yfir fjölda mála þar sem áfrýjun var heimiluð sérstaklega af Hæstarétti á árinu 2009. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2004-2008.

Ár:	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<b>Fjöldi beiðna</b>	<b>55</b>	<b>45</b>	<b>35</b>	<b>69</b>	<b>55</b>	<b>70</b>
Samþykkt	25	14	12	18	17	28
Hafnað	28	28	21	48	32	33
Afturkallað/óafgreitt	2	3	2	3	6	9

## Endurupptaka mála

Niðurstöður héraðsdóma sem ekki hefur verið áfrýjað og mála sem dæmd hafa verið í Hæstarétti verða því aðeins endurskoðaðar, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXII. og XXXIII. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Frá fyrra ári var 1 beiðni óafgreidd. Á árinu 2009 bárust Hæstarétti 13 beiðnir um endurupptöku óáfrýjaðra héraðsdóma og hæstaréttardóma. Til meðferðar voru því 14 beiðnir og af þeim var 1 samþykkt en 7 hafnað. Í árslok biðu 6 beiðnir afgreiðslu.

## Dómarar

Frá stofnun Hæstaréttar hafa 43 menn verið skipaðir í embætti hæstaréttardómara. Þar af voru 6 dómarar skipaðir í embætti á árunum 2000-2009, 16 dómarar á árunum 1980-1999, 10 dómarar á árunum 1960-1979, en einungis hlutu 11 dómarar skipun á þeim 40 árum sem liðu frá stofnun réttarins árið 1920 til ársins 1959. Helgast þessi fjölgun á skipunum hæstaréttardómara meðal annars af því að reglur um fjölda hæstaréttardómara hafa breyst í gegnum tíðina. Þegar Hæstiréttur Íslands var stofnaður skyldi dómstjóri og fjórir meðdómendur skipa dóminn. Mátti þá eigi setja dóm með færri dómendum en fimm. Dómurum við Hæstarétt var fækkað í þrjá með lögum nr. 37/1924. Með lögum nr. 111/1935 var dómurum aftur fjölgað í fimm, en þeir skyldu þó aðeins vera þrír, þangað til fé yrði veitt í fjárlögum til fjölgunar dómurum. Komst það til framkvæmda 1945. Dómurum var fjölgað með lögum nr. 42/1973 í sex, en fimm dómarar skyldu þá skipa dóm. Þó var heimilt að þrír dómarar dæmdu í málum við tiltekin skilyrði. Með lögum nr. 24/1979 var dómurum fjölgað í sjö og með lögum nr. 67/1982 var dómurum fjölgað í átta. Með lögum nr. 39/1994 var dómurum síðan fjölgað í níu. Á árinu 2009 höfðu eftirtaldir dómarar fasta skipun í embætti hæstaréttardómara:

Árni Kolbeinsson hæstaréttardómari  
Garðar Gíslason hæstaréttardómari  
Gunnlaugur Claessen hæstaréttardómari  
Hjördís Hákonardóttir hæstaréttardómari  
Ingibjörg Benediktsdóttir hæstaréttardómari  
Jón Steinar Gunnlaugsson hæstaréttardómari  
Markús Sigurbjörnsson hæstaréttardómari  
Ólafur Þorkur Þorvaldsson hæstaréttardómari  
Páll Hreinsson hæstaréttardómari (í tímabundnu leyfi allt árið)

Viðar Már Matthíasson prófessor var settur hæstaréttardómari allt árið

Á árinu 2009 var Árni Kolbeinsson forseti Hæstaréttar, en Ingibjörg Benediktsdóttir varaforseti réttarins.

## Aðrir starfsmenn Hæstaréttar

Á árinu 2009 störfuðu alls 13 aðrir starfsmenn hjá Hæstarétti Íslands.  
Barbara Björnsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara  
Erna Sigríður Sigurðardóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 1. júlí 2009)  
Fanney Rós Þorsteinsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 5. janúar 2009)  
Gíslína Björk Stefánsdóttir ritari  
Grétar Sæmundsson dómvörður  
Jakóbína Sveinsdóttir bókasafnsfræðingur

Jóhanna Katrín Magnúsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 31. ágúst 2009)  
Jónas Marteinsson dómvörður  
Kristín Ísleifsdóttir ritari  
Margrét Einarsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 12. janúar 2009)  
Marín Ólafsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara  
Selma Antonsdóttir ritari  
Þorsteinn A. Jónsson skrifstofustjóri

## **Varadómarar**

Eftirtaldir varadómarar voru kallaðir til starfa á árinu 2009:  
Benedikt Bogason dómstjóri  
Eggert Óskarsson héraðsdómari  
Helgi I. Jónsson dómstjóri  
Símon Sigvaldason héraðsdómari  
Þorgeir Ingi Njálsson dómstjóri  
Þorgeir Örlygsson prófessor

## **Heimasíða Hæstaréttar**

Dómar Hæstaréttar hafa verið aðgengilegir almenningi á heimasíðu réttarins frá janúar 1999. Í upphafi árs 2004 voru gerðar breytingar á heimasíðunni með það að markmiði að auðvelda og einfalda aðgengið enn frekar. Var það einkum gert með því að bæta leitarvélina á síðunni auk þess að gera dagskrá réttarins og nýja dóma aðgengilega á forsíðu hennar. Útliti síðunnar var af þessu tilefni breytt en haldið í sömu efnisþætti og verið höfðu. Sem fyrr eru ýmis konar upplýsingar sem varða starfsemi réttarins að finna á síðunni. Þá prýða síðuna fjöldi ljósmynda af dómhúsinu.

## **Dómasafn Hæstaréttar**

Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. laga nr. 15/1998 um dómstóla skulu dómar Hæstaréttar gefnir út, en um tilhögun útgáfunnar fer eftir ákvörðun Hæstaréttar að fengnu samþykki dómsmálaráðherra. Dómasafn Hæstaréttar var gefið út á prenti frá því rétturinn tók til starfa árið 1920 og til 2006. Óvissa er um framhald á útgáfu dóma réttarins í prentuðu formi. Eins og fram hefur komið eru dómar Hæstaréttar frá 1. janúar 1999 einnig birtir á vefsíðu réttarins. Hefur sú tilhögun orðið til þess að föstum áskrifendum hins prentaða dómasafns hefur fækkað verulega.

## **Bæklingur Hæstaréttar**

Gefinn er út á vegum Hæstaréttar litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og dómhús við Arnarhól kynnt. Bæklingurinn er gefinn út á íslensku og ensku og er fánlegur endurgjaldslaust á skrifstofu Hæstaréttar.

## **Ársskýrsla Hæstaréttar**

Á vegum Hæstaréttar voru á árunum 1999 – 2004 gefnar út prentaðar ársskýrslur, en þar er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins fyrir hvert ár. Þessar ársskýrslur er einnig að finna á heimasíðu réttarins. Frá árinu 2005 hefur ársskýrslan ekki verið gefin út í prentuðu formi heldur einungis birt á heimasíðu réttarins.

## **Prófmál**

Samkvæmt lögum nr. 77/1998 um lögmenn, sbr. lög nr. 93/2004, skal sá sem öðlast vill réttindi til að vera hæstaréttarlögmaður m.a. sýna fram á það með prófraun, sem fellst í munnlegum flutningi fjögurra mála, sem flutt eru í Hæstarétti fyrir fimm eða sjö dómurum, þar af a.m.k. tveggja einkamála, að hann sé hæfur til að öðlast réttindin. Þetta fyrirkomulag öðlaðist gildi 1. nóvember 2004. Á árinu 2009 fluttu 36 prófmenn alls 66 prófmál.

Á árinu 2009 luku 13 héraðsdómslögmenn prófraun fyrir Hæstarétti.

## **Gestakomur**

Á hverju ári koma fjölmargir gestir í heimsókn í húsnaði Hæstaréttar til að hlusta á málflutning, vera viðstaddir dómsuppsögu, til að skoða húsnaði réttarins eða koma í heimsókn í skipulögðum hópum sem fá leiðsögn þar sem húsnaði réttarins er sýnt og sagt frá starfsemi réttarins. Á árinu 2009 voru þessir gestir 1595. Hér eru ekki taldir málflytjendur eða aðrir sem eiga erindi við afgreiðslu réttarins eða starfsmenn.

## Tilnefningar

Á hverju ári tilnefnir Hæstiréttur Íslands í stjórnir, ráð og nefndir á grundvelli laga. Eftirfarandi er yfirlit yfir tilnefningar og skipanir réttarins á árinu 2009.

*16. mars 2009*

**Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.**  
Helgi I. Jónsson dómstjóri

*16. mars 2009*

**Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.**  
Kirstín Flyering hagfræðingur

*22. apríl 2009*

**Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.**  
Ingveldur Einarsdóttir héraðsdómari

*13. maí 2009*

**Lífeyrissjóður bænda.**  
Berglind Svavarsdóttir hæstaréttarlögmaður, varamaður formanns

*3. júní 2009*

**Úrskurðarnefnd almannatrygginga.**  
Aðalmaður:  
Guðmundur Sigurðsson læknir  
Varamaður:  
Lúðvík Guðmundsson læknir

*5. júní 2009*

**Áfrýjunarnefnd samkeppnismála.**  
Aðalmenn:  
Jóhannes Karl Sveinsson hæstaréttarlögmaður, formaður  
Anna Kristín Traustadóttir viðskiptafræðingur  
Stefán Már Stefánsson fv. prófessor  
Varamenn:  
Lárus L. Blöndal hæstaréttarlögmaður, varaformaður  
Brynhildur Benediktsdóttir hagfræðingur  
Kristín Benediktsdóttir héraðsdómsslögmaður

*16. júlí 2009*

**Kærufnd jafnréttismála – ad hoc.**  
Guðni Á. Haraldsson hæstaréttarlögmaður, formaður

18. ágúst 2009

**Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.**

Kirstín Flyering hagfræðingur

23. september 2009

**Úrskurðarnefnd skipulags- og byggingamála.**

Aðalmenn:

Ásgeir Magnússon héraðsdómari  
Þorsteinn Þorsteinsson sérfræðingur  
Hildigunnur Haraldsdóttir arkitekt  
Geir Oddsson umhverfisstjóri

Varamenn:

Aðalheiður Jóhannsdóttir prófessor  
Sigurður Erlingsson prófessor  
Hörður Harðarson, arkitekt  
Helga Jóhanna Bjarnadóttir

1. október 2009

**Kærunefnd jafnréttismála – ad hoc.**

Páll Arnór Pálsson hæstaréttarlögmaður, formaður

9. október 2009

**Úrskurðarnefnd fæðingar- og foreldraorlofsmála.**

Aðalmenn:

Jóna Björk Helgadóttir héraðsdómslögmaður, formaður  
Gunnlaugur Sigurjónsson heimilislæknir, varaformaður

Varamenn:

Ragnhildur Benediktsdóttir skrifstofustjóri  
Ósk Ingvarsdóttir sérfræðingur í kvenlækningum

## Almennar upplýsingar

Samkvæmt 10. gr. dansk-íslensku sambandslaganna nr. 39/1918 skyldi Hæstiréttur Danmerkur hafa á hendi æðsta dómssvald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómstól í landinu sjálfu. Þessi heimild var notuð umsvifalaust og var Hæstiréttur Íslands stofnaður með lögum nr. 22/1919 um hæstarétt. Samhliða því að dómssvald Hæstaréttar Danmerkur var afnumið var Landsyfirrétturinn, sem settur hafði verið á stofn árið 1800, lagður niður og hafa dómstigin í landinu síðan verið tvö. Hæstiréttur Íslands tók til starfa 16. febrúar 1920.

Um Hæstarétt er nú kveðið á í lögum nr. 15/1998 um dómstóla. Samkvæmt 1. gr. laganna er Hæstiréttur Íslands æðsti dómstóll ríkisins. Hann er áfrýjunardómstóll og hefur aðsetur í Reykjavík. Heimilt er þó að halda dómþing annars staðar sé til þess sérstök ástæða. Þar sem Hæstiréttur er áfrýjunar- eða málskotsdómstóll felast verkefni hans einkum í því að endurskoða dómsathafnir héraðsdómstólanna, sem eru alls átta talsins. Aðrir dómstólar eru Félagsdómur og Landsdómur og verður úrlausnum þeirra yfirleitt ekki skotið til Hæstaréttar.

Málum verður skotið til Hæstaréttar með tvenns konar hætti: Annars vegar með áfrýjun máls, hins vegar með kæru. Með áfrýjun er átt við það, að lokaúrlausn héraðsdóms, sem venjulega er í formi dóms, sé skotið til Hæstaréttar til endurskoðunar. Til þess að máli verði áfrýjað þarf að vera fyrir hendi heimild til þess í lögum og er áfrýjunarheimildirnar að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXXI. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Í lögunum eru áfrýjunarheimildirnar skilgreindar neikvætt á þá leið, að almennt er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir sem sæta takmörkunum að þessu leyti, en Hæstiréttur getur þó einnig heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum.

Með kæru er almennt átt við það, að úrlausn héraðsdómstóls, sem ekki bindur enda á mál að efni til og yfirleitt er í formi úrskurðar eða ákvörðunar, sé skotið til Hæstaréttar. Hér má til dæmis nefna úrskurði héraðsdómara um hvort hann víki sæti í máli og úrskurði um gæsluvarðhald. Í sumum tilvikum verður þó endanlegum úrlausnum héraðsdómstóla skotið til Hæstaréttar með kæru, en ekki með áfrýjun, einkum úrlausnum sem varða gildi svokallaðra fullnustugerða sýslumanna, t.d. aðfarargerða og nauðungarsölu. Heimildir til kæru er einkum að finna í XXIV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXX. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála, en einnig í ýmsum sérlögum, t.d. lögum nr. 90/1989 um aðför og lögum nr. 90/1991 um nauðungarsölu.

Áfrýjuð mál eru almennt flutt munnlega fyrir Hæstarétti. Eftir ákvörðun forseta Hæstaréttar taka þrjú eða fimm dómara við Hæstarétt þátt í meðferð máls fyrir dómi. Í sérstaklega mikilvægum málum getur forseti þó ákveðið að sjö dómara skipi dóm. Meðferð kærumála er mjög frábrugðin meðferð áfrýjaðra mála. Felast frávikin aðallega í því að málsmeðferð er skrifleg og gengur mun skjótar fyrir sig en ella.



Dómar Hæstaréttar eru endanlegir og verður þeim ekki skotið til neins annars dómstóls. Mál sem dæmt hefur verið í Hæstarétti verður því aðeins endurskoðað, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXIII. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Nánari upplýsingar um sögu Hæstaréttar, starfsemi, starfsfólk og dómhús réttarins má finna á heimasíðu réttarins. Þá hefur verið gefinn út á vegum réttarins litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og húsakostur kynntur.